

Meine Glanz Zeit: een kerstverhaal

door Joost Pollmann

10/12

De reiziger gelooft in slechte voortekenen, die overvloedig aanwezig zijn. Mijn doel was Hannover, waar ik een bezoek wilde brengen aan de Bernd Pfarr-tentoonstelling in het *Wilhelm Busch Museum für Karikatur und Zeichenkunst*. Straks meer daarover, eerst moet ik het hebben over de prijs van toiletpapier. Omdat ik de merken die ze bij Albert Heijn verkopen te duur had bevonden, was ik met een pak goedkoop keukenpapier thuisgekomen. Dat zijn gewoon dubbel zo lange rollen, dacht ik, maar bij het doorspoelen bleek het wel degelijk om een ander product te gaan, dat niet in water oplost. In plaats van snel uit beeld te verdwijnen, bleven twee keutels - precies op de ochtend van mijn vertrek - pesterig rondrijven. Shit. Ik moest daar wel iets mee, want ik zou vier dagen op pad zijn. Een uur voordat ik naar Amsterdam Centraal afreisde om de ICE te halen, heb ik met een Tupperware-bakje al het vocht uit de pot geschept en over de stoffelijke resten een ketel kokend water gegoten. Scheut chloor erbij en snel de deur dicht, *bis später!* Intussen meldde internet dat de Duitse spoorvakbond er met de regering niet uit was gekomen en er op deze maandag amper treinen zouden rijden, in elk geval geen *Fernverkehr*. Bij het kopje 'Storingen' van NS Internationaal werd echter niet gerept van uitgevallen treinen, dus ik ging toch maar gewoon van huis: optimisme maakt blind. Volgend obstakel was mijn uitgeprinte ticket, waarvan de QR-code - dat puzzelige vierkantje onderaan - niet helemaal op het vel paste en onscanbaar bleek, waardoor het OV-poortje weigerde. Na enig gevloek besloot ik vlak achter een andere passagier naar binnen te flippen (zoals we vroeger zeiden als we zonder kaartje de circustent binnen wisten te komen). De passagier keek geërgerd om, het poortjesalarm bedacht er een passend geluid bij.

Zowaar, vanaf perron 10a vertrok de trein naar Berlijn stipt op tijd. Ik vond een plekje waar ik in alle rust over mijn toiletperikelen kon bespiegelen, en toen ik nabij Deventer aan de conducteur vroeg hoe het trouwens zat met die staking in Duitsland, zei hij iets te zullen omroepen als er meer details bekend waren. Kon hij zijn collega's van Deutsche Bahn niet even appen? We gingen de grens

over en werden er bij Bad Bentheim uit gezet, alle witrode wagons bleven koppig op het spoor staan. De reizigers zeulden hun koffers naar buiten. Het regende. Er werd niets omgeroepen. Omdat ik snakte naar koffie betrad ik als eerste de restauratie, waar Duitse schoolkinderen verdiept in hun *Handy* op vervoer zaten te wachten. Achter de toonbank was niemand, maar in het keukentje een paar meter verder zag ik een gigantisch dik meisje servies afwassen. Ik schraapte mijn keel en ze riep iets onverstaanbaars, zonder zich om te draaien. Kon ze wel door de deuropening? Ik keek naar buiten. Een Westfaalse wijk in december, glimmend maar niet stralend van de regen. Toen ik eindelijk geholpen werd, koos ik behalve koffie met 'n Bounty ook een flesje Strothmann Weizenkorn, 32% vol, 0,35 l: tegen de treurnis.

Verder met het *Nahverkehr*. Boemelend heb ik de tweehonderd kilometer naar Hannover moeten afleggen, en halte na halte zag ik het donkerder worden. De Korn was op toen ik tegen zessen murw & gaar het Hauptbahnhof verliet, dwars door een kerstmarktje de stad in liep en verdwaalde. Graag was ik bij daglicht gearriveerd, nu moest ik op de tast mijn hotel zien te vinden. Ik had het koud, de draagband van mijn reistas sneed in mijn schouder en tot drie keer toe werd ik bijna door fietsers omver gekegeld, die in Duitsland over de stoep rijden. Via een lange omweg bereikte ik tenslotte de Goetheplatz, die symptomatisch is voor het moderne Teutonië. Geen plein, maar een rotonde waar trams omheen rijden; geen standbeeld van Johann Wolfgang in het midden, maar boompjes. De neringdoenden rond dit knooppunt zijn Libanese bakkers en Turkse kappers, aangevuld met een internetshop, telefoonreparateurs en een rijschool. Ik checkte in bij City Apartment: eerst een code intoetsen op een kastje buiten, dan uit een automaat in de hal je kamerpasje laten printen. Gastvrijheid in de 21ste eeuw. De kamer was kil maar keurig, drie bedden, zwarte tv aan een beugel, keukentje met waterkoker, plavuizen. Tijdens mijn dwaaltocht was ik langs het Pfannkuchen Haus in de Calenbergerstraße gelopen, en ik besloot voor het contrast terug te keren naar de *Reinkultur*, die gezellig is, betaalbaar en getimmerd van degelijk hout. Aan het plafond was een rails opgehangen waarover een kersttreintje door het etablissement reed. Ik bestelde een champignonpannenkoek en bier, dat gebracht werd in een pulletje met oor. Iets rechts van mij zat een oude vrouw te eten, ik zag alleen haar gekromde rug. Links vóór een trio van twee bebrilde meisjes en een jongen in een rolstoel, aan conversatie werd niet

gedaan. Mijn voer arriveerde: een omgeklapte pannenkoek met binnenin een donkerbruine kwak die herinneringen opriep aan de valse start van deze dag. De kok had de paddenstoelen met stukken ui gekookt in maizena-pap, een substantie die ik met een licht kokhalzen voorbij mijn huid werkte, goddank kon ik de nasmaak met bier wegwerken. Ik overwoog een Maltezer te bestellen om de hardnekkige laatste sporen uit te wissen, maar koos voor de frisheid van de straat. Buiten trok een rilling door mijn huid, en niet van de avondlucht. Langs Krankenhaus Friederikenstift sjouwde ik bedwaarts, met het angstige vermoeden dat er meer misère op komst was.

11/12

Ik werd wakker van de herrie. Binnenshuis: luidruchtige arbeiders die in het pikkedonker het pand verlieten, waar ze blijkbaar als pension gasten bivakkeerden. Buitenshuis: de reinigingsdienst die vóór zonsopgang de doorzichtige vuilniszakken kwam ophalen, ze kunnen het daglicht niet velen. Mijn borst was nat van het zweet. Het dekbed woog zwaar. Ik voelde iets pijnlijks in mijn keel en probeerde het tevergeefs weg te slikken. Op het nachtkastje stond een verlossend glas water, maar het lukte me niet om er een hand naar uit te steken. De aansturing van mijn motoriek haperde, ik was verlamd door griep. Pech, want op het programma stond een bezoek aan het Duitse stripmuseum, waarover ik een artikel wilde schrijven om daarmee m'n uitstapje te financieren. Schoon plan. De toiletpot thuis verscheen in mijn gedachten en ik tuurde hoopvol of de waterspiegel reeds dalende was. Ik sliep weer in.

Twee uur later waagde ik mijn kippenvel bloot te stellen aan de onverwarmde kamer. Dun licht kroop tussen de gordijnen door. Ik draaide eerst de cv op vol, nam een douche, zette thee en at met tegenzin wat brood om op krachten te komen. Daarna snel de kachel uit, want ik begon alweer te transpireren. Via Google Maps op mijn Huawei zocht ik uit hoe ik naar het museum moest lopen, dat tegenover de Leibniz Universiteit in Staatspark Georgengarten ligt: stukje rechtdoor en dan heel lang naar links.

Op dinsdagochtend was het park verlaten. Een kaarsrecht pad van anderhalve kilometer lengte snijdt er dwars doorheen, naar de Herrenhäuser-baroktuinen, een paradijs voor de eenzame fietser. Ikzelf had nog een halfuur te doden voor de museumdeur opening en ik slofte over de gazons, achtervolgd door twee

brutale kraaien die hadden gezien dat ik nog wat brood at. "Da draußen, ja, man glaubt es kaum, Fiel manche Krähe tot vom Baum." In Wilhelm Busch' wintervertelling *Der Eispeter* is het zo koud dat de kraaien - vijf om precies te zijn - dood uit de boom vallen. Om van de beesten af te zijn gooide ik ze elk een korstje toe, iets waar op ze al de hele tijd gespeculeerd hadden. Bietsers met visie. Tegen elf uur paradeerden drie mannen van middelbare leeftijd over het grind naar de voorgevel van het museum, dat is gehuisvest in het Wallmoden-Schlösschen. Ze droegen elk een leren hoed, het leken de Daltons wel (minus Joe). Deze optocht paste perfect bij het oeuvre van Busch, die een fijne neus had voor de belachelijkheid der mensen.

Ik betrad het statige pand uit 1780. Een mevrouw bij de kassa, met veel rood op haar lippen, wilde dat ik tas en jas in een kluisje deed, beneden, de trap af, naast de toiletten. Daar kwam ik de Daltons weer tegen, nu zonder hoed. Te vrezen viel dat ook zij waren gekomen voor de tentoonstelling 'Bernd Pfarr - Die wilde Schönheit der Auslegeware'. Vrij vertaald gaat die titel over: de woeste pracht van vloerbedekking, waarmee Pfarrs humor al enigszins is aangeduid. Met acryl schildert hij cartoons op linnen en daarop zie je bijvoorbeeld een vergenoegde Schepper vanuit zijn leunstoel naar een foto van de Big Bang kijken. Er hoort doorgaans een lang bijschrift bij de werken. Naast een tafereel van een man die een afvalbak op zijn rug heeft gebonden, staat: "Heimelijk bewonderde dr. Dücker de roekeloosheid van mensen die de straat op durven zonder volle vuilnisemmer en alleen een konijnenpootje of klavertjevier als talisman bij zich hebben." Interessant genoeg werd de expositie ook bekeken door een oudere man en zijn sterk bijziende vrouw, aan wie alle teksten hardop moesten worden voorgelezen, zodat het leek alsof een van de Pfarr-grappen door acteurs werd nagespeeld.

Overigens mag ik mijzelf in dit museale segment een expert noemen. Het Nederlands Stripmuseum in Groningen is in 2003 door mij ingericht (en inmiddels ter ziele). In Kopenhagen was ik te gast in het Rasmus Klump Museum, ik kom geregeld in het Belgisch Centrum voor het Beeldverhaal in Brussel, bekeek elf keer het Franse striperfgoed in Angoulême en bezocht zelfs het Osamu Tezuka Manga Museum in het afgelegen stadje Takarazuka. In Hannover was ik helaas weinig geïnspireerd. Hoestend bewoog ik langs de schilderijen en in de garderobe snoot ik een zoveelste Tempo-tissue vol. Mijn huid voelde lauw. Puf om naar het hotel terug te lopen had ik niet, dus ik zou

lekker met de Stadtbahn zijn gegaan als de kaartautomaat mijn pasje had geaccepteerd of ik kleingeld op zak had gehad. Toch te voet dus, *die ganze Strecke*. Het hotelbed lokte en lonkte, zelfmedelijdend sjokte ik met slappe benen voort tot ik in de Goethestraße plotseling een bus met het opschrift *Gehrden* voorbij zag komen. Lijn 500. Ik schrok. Op mijn tiende jaar was ik voor de allereerste keer in het buitenland geweest, in Gehrden: we logeerden in een vakantiebungalow op een helling, met uitzicht op een dal waar graan werd geoogst. 's Ochtends kreeg ik Marken mee om verse melk te kopen in het zuivelfabriekje vlakbij, en 's middags was de bliksem in de zeis van een tuinman geslagen. Verder herinner ik me nog dat mijn tienerbroer Peter het tussen de Duitsers niet meer uithield en alleen met de trein terug naar Nederland mocht. Alléén! Ik heb een portretje bewaard dat Peter toen met potlood van mij gemaakt heeft: zittend op een stoel, gehuld in Lederhose. Ik passeerde een halte waar net een bus stopte, de deur ging open en ik vroeg aan de chauffeur of hij terug had van twintig. Dat had hij.

Het hedendaagse Duitse schoolkind heeft zwart haar en reebruine ogen.

Jammer voor fans van het Arische type. Ik wurmde me tussen de Afrikaanse en Aziatische jeugd door en vond een stoel aan het raam. Aanvankelijk werd het uitzicht gedomineerd door commerciële en industriële bedrijvigheid. Baumarkt Hornbach kwam langs, gevolgd door de Hannoversche Maschinenfabrik AG, die vroeger vrachtwagens en tractoren produceerde. Nu prijkt bovenop de daken de bedrijfsnaam Komatsu-Hanomag, heel symbolisch, want Japans. Daarna werd het beeld snel landelijk. Men was kool aan het oogsten, witte, rode en groene, overal bukkende mensen met kratjes tussen de afgeslachte planten. Aan de horizon doemden donkergrijze bulten op van het Calenberger Bergland en onmiddellijk borrelde in mij een reactionair verlangen op naar sparren en schuttersfeesten. *Im Wald, im Wald, da steht mein Sinn/ So einzig, ach, so einzig hin.*

Maar de nabije omgeving ontvulde. Gehrden bleek een banale slaapstad vol nieuwbouwwijken, waar de bus op elke straathoek stilhield om scholieren te lozen, en tegen de tijd dat we de Wilhelm-Busch-Straße passeerden was ik de enig overgebleven passagier. Ik stapte uit bij de eindhalte, een wijze beslissing. Nog één straatje en toen begon het bos, loofbos weliswaar, en tussen de bomen schemerde groen gras. Ik liep verder en kwam aan de zoom, waar zich het dal uit mijn jeugd opende. Links van mij stonden huizen op een

helling, achter de weilanden een fabriekje: alles klopte, het had dezelfde plek kunnen zijn. Met mijn Huawei (geen Leica, *leider*) maakte ik foto's van het uitzicht, waarna een vrouw dichterbij kwam die mijn blik gedecideerd ontweek, met een blaffende hond die zich tot het uiterste inspande om door zijn eigen halsband gewurgd te worden. Tijd om naar de stad terug te keren.

In Nederland zijn treinstations clean en modern, ze vallen op door hun hoogwaardige architectuur en de forens kan er vliegensvlug 'n macchiato scoren. Dat is in Duitsland wel anders. Neem het Hauptbahnhof van Duisburg, waar honderden barsten in het draadglas van de hal zijn afgeplakt met bruine tape, knullig en een kunstwerk op zich. Stuttgart: ouwe meuk. Keulen: tot 's avonds laat kun je er naar de kapper. Hamburg: een zwarte schelp vol zwervers, alcoholisten en bedelaars. Ik kwam er graag. Het station van Hannover heeft een neoklassieke voorgevel, maar het gaat om de binnenkant, waar dagelijks 250.000 mensen in- en uitlopen. Niet alleen om de trein naar Bremen of Porta Westfalica te nemen, ook om er te hangen, uit eten te gaan of nieuwe laarzen te kopen, want de Niki-de-Saint-Phalle-Promenade (een veredelde koopgoot) loopt vanaf Kröpcke rechtsreeks het station in. Voordat ik ergens in die hectiek een plekje voor het avondeten zocht, ging ik naar superdrogist Rossmann om er keeltabletten te kopen die ze hier halstabletten noemen, nog een flesje Korn voor de goede moed en zakdoekjes voor het oeverloze snuiten. Ik kreeg een plastic tasje mee. In de centrale gang van het stationsgebouw staat een emplacement waarover speelgoedtreinen door een besneeuwd landschap tuffen. Aangezien de traditie wil dat je overtollig kleingeld in deze kerstidylle strooit, vervoeren de goederentreintjes stapels bronzen *pfennige*. Men heeft er platen plexiglas omheen gezet om de daklozen niet in verleiding te brengen: de consumptiemaatschappij in miniatuur. Ik koos voor *penne aglio e olio* met een glas Montepulciano bij de Italiaan. Althans, de stationsvariant daarvan, wat betekent dat je bij twee verschillende *counters* je eten en drinken bestelt en die vanaf een barkruk aan een tafeltje verteert terwijl je naar de stroom passanten staart. Wat schreef T. S. Eliot? "Under the brown fog of a winter dawn, A crowd flowed over London Bridge, so many, I had not thought death had undone so many." Duizenden zombies kwamen voorbij en de pasta smaakte prima. Buiten, op het stationsplein, fonkelden de lichtjes van een kleine Weinachtsmarkt en ik begaf me tussen nog

meer ondoden om Glühwein te proeven, waarna ik langs het standbeeld van Schiller en de nachtclubs van Steintor terugwandelde naar mijn hotel.

12/12

Langweilig, leidenschaftslos, provinziell: dat is volgens de Hannoversche Allgemeine Zeitung het imago van de stad. Duf, dorps en lusteloos. In 2010 werd Hannover door een nationale krant zelfs uitgeroepen tot 'saaiste stad van het land' en eigenlijk had de garnizoensplaats al in de 19e eeuw een stoffige naam. Geeuwverwekkend. Je kunt je afvragen of dat terecht is.

Mijn lichamelijke toestand was nauwelijks verbeterd toen ik besloot een eind te maken aan een nacht vol woelen, dorst, verstopte deus en koortsige dromen. Gauw naar buiten, de verkwikkende kou in, op mijn programma stond een bezoek aan de Maschsee en het aangrenzende Sprengel-Museum. Met de Huawei was de route weer snel gevonden: stukje geradeaus en dan naar rechts. Als onvermijdbaar baken kun je het Neues Rathaus met z'n megalomane koepel aanhouden, een gebouw dat excentrisch en verloren naast een ringweg is beland, precies zoals de Nieuwe Bavo met zijn patinagroene dak een misplaatste plek heeft gekregen aan de Leidsevaart in mijn geboortestad. Hannover heeft ook nog een Altes Rathaus, en Haarlem ook een Oude Bavo, beide in de binnenstad. Ik slenterde door het modderige, bladerloze park naar het water, nu en dan ingehaald door joggers. Een eekhoorn knaagde op afval dat uit een container was gevallen. Onder een boom lag een zwerver. Ik bleef staan tot ik z'n schouders even in de slaapzak zag bewegen en liep toen door. Vocht trekt op uit de grond, weet ik als kampeerder, da's koud.

En toen opeens, de Maschsee. Een rechthoekige bak slootwater die in 1936 is aangelegd om de stad op te vrolijken. Vandaag werd een grijsgele winterhemel er met rimpelingen in weerkaatst. Aan het stalen hek op de oever is een bordje gehangen dat waarschuwt: geen vogels voeren, anders stikken de vissen. Maar je blik gaat vooral naar de linkerhoek van het kunstmatige meer, waar een hoge, witstenen zuil verrijst met bovenop een naakte, bronzen Fakkeldrager. *Hundertprozentig faschistisch*, dit monument, maar prachtig. Ontworpen door Hermann Scheuernstuhl, die ook het beeld van het engeltje op de vis heeft gemaakt, dat iets verderop staat. Aan de stadskant van de zuil zie je een reliëf met de *Reichsadler* boven een Gotisch geletterde tekst, aan de andere zijde zit een paneel dat sinds 2011 uitlegt dat de geheven arm van de Fakkeldrager

'verwijst' naar de Hitler-groet, iets dat door kunsthistorici betwist wordt. Riskante materie, voor je het weet gaan *Patriotische Europäer des Abendlandes* er kransen leggen. Wie gelooft in 'betekenisvol toeval' zal verbaasd opkijken bij het bericht dat de beeldhouwer Scheuernstuhl zijn atelier had in het Wallmoden-Schlösschen waar nu de cartoons van Bernd Pfarr hangen. Steek de straat over en je komt bij een terp van baksteen die per trap of lift naar het Sprengel-Museum voert. Daar is iets geks mee. Het hart van dit museum bestaat uit de collectie van Bernhard Sprengel, die chocoladefabrikant en kunstverzamelaar was. In Keulen vind je het Ludwig-Museum, dat goeddeels is gevuld met de verzameling van Peter Ludwig, die ook chocoladefabrikant en kunstverzamelaar was. Beide mecenasen grossierden in Picasso's. Wat is het geheimzinnige verband tussen cacao en kubisme? Binnen was het vrijwel leeg, ik telde meer suppoosten dan bezoekers en voelde me bekeken. Toen ik de grove textuur van Dubuffets *art brut* van dichtbij wilde bestuderen, werd ik onmiddellijk teruggefloten. Beledigd stiefelde ik verder naar Max Beckmanns zelfportret met groen gordijn uit 1940, om me langdurig te vergapen aan het spel van licht en schaduw op zijn norse schedel. Ik voelde iets van solidariteit, deze moeilijke man was een vriend.

Intussen deed het griepvirus zijn ondermijnende werk. Mijn botten voelden als marsepein en ik had geen energie om ook nog naar de schilderijen te kijken van die andere Max, de impressionist Slevogt, in het aanpalende Landesmuseum. Ik liep door naar het centrum en zeeg neer in een stoel bij Cafe Extrablatt om koffie te drinken. Er moest op deze dag nog een belangwekkend probleem worden opgelost. 's Avonds zou Ajax tegen Bayern München spelen en die wedstrijd wilde ik per se zien, maar de zenders op mijn hotelkamer deden niet aan sport. Kenden ze hier het fenomeen voetbal-kijken-in-de-kroeg? De Huawei bood soelaas. Er was een Ierse pub vlakbij waar ik misschien kans maakte, maar dan moest ik wel de hele dag in de binnenstad blijven hangen. *Na gut*, ik had één attractie nog niet gezien.

Kerstmarkten heb je in alle Duitse steden, maar die van Hannover heeft iets speciaals en dat is het *Wunschbrunnenwald* op de Holzmarkt, waar met vijftig dennen een donker bos is nagemaakt. Nèt echt. Je verdwijnt er in een groene hemel van welbehagen en hars, gaat op het middaguur al aan de opgewarmde alcohol of anders wel aan de gekruide worst. Ik niet, als vegetariër, en voor drank moet de vijf in de klok. In een van de oude straatjes stuitte ik op een

kraam met een slimme Syriër, die Duitse namen in Arabisch schrift calligrafeert. Hij vond gretig aftrek. Een dag daarvoor had de 29-jarige extremist Chérif Chekatt op de kerstmarkt in Straatsburg drie mensen doodgeschoten, zoals Anis Amri twee jaar eerder met een vrachtwagen op het Berlijnse kerstpubliek was ingereden. Dat verklaarde het grote aantal politiemensen in Hannover, waar witgroene VW-busjes in de winkelstraten paraat stonden en te paard werd gepatrouilleerd. Vrede zij op aarde. "Geen ruzie!" riepen mijn ouders als wij elkaar tijdens de Kerst in de haren vlogen.

's Avonds zag ik op mijn telefoon dat het 3-3 was geworden. Godver, wat had ik allemaal gemist? Eerder had ik in de krochten van het station een kroeg gevonden waar inderdaad op twee schermen voetbal werd gekeken, maar de stamgasten dronken er niet alleen Hefeweizen met Jägermeister, ze zaten ook allemaal te paffen. En dat sloeg op mijn overprikkelde keel. Ik vluchtte weg en heb op mijn kamer naar een uitgebreid, ja, bijna wetenschappelijk onderzoek naar de kwaliteit van pannenkoekenpannen zitten kijken.

13/12

Het afscheid kwam niets te vroeg, want ik snotterde, rochelde en bibberde nog steeds. Bij het opruimen van de kamer viel mijn blik op het plastic tasje dat ik bij Rossmann had gekregen. Daarop stond met grote letters een kerstboodschap: *Meine Glanz Zeit*.

Ik nam de ICE van 10.40 uur, rechtstreeks naar Amsterdam, geen treinstaking dit keer. Gladjes gleden we over het spoor en Bad Bentheim lieten we links liggen. De grote vraag was wat ik thuis kon verwachten. Had de truc met chloor en kokend water gewerkt? Om vier uur 's middags keerde ik terug in mijn flat, bevrijdde mezelf van de schoudertas en opende angstig de deur van de wc. Truc mislukt. Bruin water stond tot halverwege het reservoir. Okay, genoeg geklooid, hoogste tijd dat er een specialist aan te pas kwam. Ik zocht het visitekaartje op van Riool-Rat ('De goedkoopste ontstopper') en belde de twee nummers die erop stonden, maar om een of andere reden wilde mijn telefoon geen contact maken. Dan toch maar creatief worden. Ik had iets langs en duns nodig om in het donkere gat van de toiletpot te kunnen poeren en roeren. In de keuken lag een fruitvliegenmepper met een veelbelovende steel, maar de ronde achterkant bleek weinig effectief: alsof je hengelt zonder haak. Wacht, ik had toch een rolmaat? Die kun je heel ver uitschuiven en bovendien

zit er aan het eind een opstaand lipje. Ik ging aan de slag. M'n tas uitpakken kwam later wel. Na enkele pogingen voelde ik dat ik beet had, een witvis van keukenpapier. Ik werkte de druipende prop in een afvalbakje en trok door. Gorgelend verdween het bruine water in de diepte. Halleluja! De toekomst zou rein zijn.

Joost Pollmann, 22 december 2018